

Mål C-630/23

Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler

Datum för ingivande:

17 oktober 2023

Domstol som begär förhandsavgörande:

Kúria (Högsta domstolen, Ungern)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

26 september 2023

Klagande

ZH

KN

Motpart:

AxFina Hungary Zrt.

Saken i det nationella målet

Fastställande av vad som gäller om ett villkor i ett konsumentavtal uttryckt i utländsk valuta, enligt vilket konsumenten utan begränsningar ska stå för valutarisken, är oskäligt och detta medför att hela avtalet blir ogiltigt, närmare bestämt med avseende på frågan hur omfattande rättsverkningarna av detta är och hur de ska tillämpas.

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Tolkning av artikel 6.1 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal. Artikel 267 FEUF.

Frågor som har hänskjutits för förhandsavgörande

1. Kan uttrycket ”[avtalet] kan bestå utan de oskäligen villkoren” i artikel 6.1 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäligen villkor i konsumentavtal (nedan kallat direktiv 93/13) tolkas på så sätt att ett konsumentavtal uttryckt i utländsk valuta kan bestå utan ett avtalsvillkor som kan hänföras till huvudprestationen enligt avtalet och som innebär att konsumenten utan någon begränsning ska stå för valutarisken, med beaktande av att det i den nationella rätten finns tvingande lagbestämmelser rörande mekanismen för valutaomräkning?

Ska artiklarna 1.2, 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13 tolkas på så sätt att de inte utgör hinder för en domstolspraxis i en medlemsstat (som bygger på en tolkning av medlemsstatens lagstiftning mot bakgrund av direktivet och som iakttar de tolkningsprinciper som EU-domstolen har slagit fast), som innebär att den nationella domstolen, mot bakgrund av principen om obehörig vinst,

- a) ska förplikta långivaren att till konsumenten återbetala (eller avräkna till förmån för denne) belopp som långivaren erhållit från konsumenten enligt ett avtalsvillkor som har förklarats vara oskäligt, varvid detta dock inte görs med stöd av principen *restitutio in integrum*, eftersom en särskild bestämmelse i den nationella rätten utesluter att avtalets ogiltighet kan leda till denna rättsföljd, och inte heller med stöd av en självständig tillämpning av reglerna om obehörig vinst, eftersom den nationella rätten inte innehåller någon bestämmelse med innebörd att avtalets ogiltighet kan leda till en sådan rättsföljd, utan konsumenten befrias istället från de rättsföljder som är särskilt skadliga för honom eller henne, samtidigt som balansen mellan parterna i avtalet återupprättas genom tillämpning av den enligt nationell rätt mest centrala rättsföljden av att avtalet förklaras vara ogiltigt, nämligen en förklaring att avtalet ska fortsätta att gälla, vilket innebär att de oskäligen villkoren inte medför någon skyldighet för konsumenten, samtidigt som de övriga delarna av avtalet (som inte är oskäligen) (bland annat ränta och andra kostnader) förblir bindande för parterna på samma villkor som tidigare, eller,
 - b) om avtalet inte kan förklaras vara giltigt, ska fastställa rättsföljderna av avtalets ogiltighet genom att förklara att avtalet, med avseende på avräkningen mellan parterna, ska fortsätta att gälla fram till dess att dom meddelas och att avräkningen ska ske med tillämpning av principen om obehörig vinst?
2. När ett av ovan angivna skäl ogiltigt avtals rättsverkningar ska fastställas, är det det då tillåtet att underlåta att tillämpa en senare tillkommen lagbestämmelse i medlemsstaten, som från och med ikraftträdandet föreskrev en obligatorisk omräkning till forinter, av det skälet att den bestämmelsen, som en följd av att den fastställer omräkningskursen, innebär

att konsumenten får bära en viss del av valutarisken, trots att han eller hon – på grund av det oskäligen avtalsvillkoret – helt borde befrias från denna risk?

3. För det fallet att det inte är förenligt med unionsrätten att fastställa ogiltighetens rättsverkningar vare sig genom att avtalet förklaras vara giltigt eller genom en förklaring att avtalet ska fortsätta att gälla, vilka är då de rättsverkningar – med hänvisning till på vilken rättsdogmatisk grund de vilar – som därmed ska fastställas *contra legem*, det vill säga utan avseende på vad som gäller enligt medlemsstatens lagstiftning rörande nämnda rättsverkningar, och enbart på grundval av unionsrätten, med beaktande av att direktiv 93/13 inte reglerar ogiltighetens rättsverkningar?

Anförda unionsbestämmelser

Rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäligen villkor i konsumentavtal: artiklarna 1.2, 6.1 och 7.1

EU-domstolens dom av den 3 oktober 2019, Dziubak (C260/18, EU:C:2019:819)

EU-domstolens dom av den 31 mars 2022, Lombard Lízing (C- 472/20, EU:C:2022:242)

EU-domstolens dom av den 27 april 2023, AxFina Hungary (C- 705/21, EU:C:2023:352)

EU-domstolens dom av den 15 juni 2023, Bank M. (Följderna av att ett avtal ogiltigförklaras) (C- 520/21, EU:C:2023:478)

Anförda nationella bestämmelser

A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. Törvény (1959 års lag nr IV om införande av civillagen (nedan kallad den gamla civillagen): 209 § punkterna 1 och 4, 209/A § punkt 2, 237 § punkterna 1 och 2, 361 § punkt 1 och 363 § punkt 1

A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (2014 års lag om reglering av vissa frågor avseende Kúrias beslut om enhetlig tolkning av nationell rätt gällande kreditavtal som ingåtts mellan kreditinstitut och konsumenter, lag nr XXXVIII) (nedan kallad DH1-lagen): 3 och 4 §§

2014. évi XL. törvény a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről (lag XL från år 2014 om regler för fastställande av de belopp som avses i lag XXXVIII från år 2014 om reglering av vissa frågor med anknytning till Kúrias avgörande för att åstadkomma en enhetlig

rättspraxis rörande låneavtal som ingås mellan kreditinstitut och konsumenter och rörande andra bestämmelser) (nedan kallad DH2-lagen): 3, 4 och 37 §§

Egyes fogyasztói kölcsönszerződésekből eredő követelések forintra átváltásával kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2015. évi CXLV. törvény (lag CXLV från år 2015 om frågor angående den omvandling till forint som är en följd av vissa låneavtal som ingås med konsumenter) (nedan kallad DH7-lagen): 3, 9, 12, 13 och 15 §§

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 Bolaget AxFina Hungary Zrt. (nedan kallat AxFina), i egenskap av leasegivare, och ZH, i egenskap av leasetagare, ingick den 21 juni 2007 – varvid KN ingick ett borgensåtagande med solidariskt ansvar – ett leasingavtal uttryckt i utländsk valuta [schweiziska franc] (CHF). Avtalet avsåg förvärv av en personbil. ZH valde en metod för att avräkna valutakursförändringarna som innebar att denne skulle göra 120 fasta månatliga avbetalningar och att valutakursförändringarna skulle avräknas när avtalstiden löpte ut. AxFina betalade leverantören försäljningspriset för den bil som leasingavtalet avsåg och ZH tog bilen i besittning. Den 7 maj 2013 hävde AxFina leasingavtalet med omedelbar verkan på grund av dröjsmål med betalningarna från ZH och KN. Till följd av detta blev hela den skuld som avtalet medförde utkrävbar som en engångsbetalning.
- 2 AxFina väckte talan mot ZH och KN och yrkade, mot bakgrund av att avtalet var ogiltigt på grund av att villkoret rörande valutakursförändringar var oskäligt, att avtalet skulle förklaras giltigt med retroaktiv verkan och att ZH och KN skulle åläggas att betala kapitalbeloppet och upplupen ränta. Det yrkade kapitalbeloppet innefattade även den skuld som avsåg valutakursförändringarna.
- 3 Domstolen i första instans slog i sin dom fast att leasingavtalet var ogiltigt på grund av att valutarisken var oskälig. Domstolen fann att en rättsföljd av avtalets ogiltighet var att ZH och KN var skyldiga att stå för denna risk upp till en viss gräns. Domstolen i första instans satte ned AxFinas fordran med det belopp som översteg det belopp som ZH skulle ha varit tvungen att betala om avtalet hade varit uttryckt i ungerska forint (HUF) (nedan kallade forint).
- 4 ZH och KN överklagade domen i första instans men domstolen i andra instans fastställde den, eftersom den fann att den avräkningsmetod som domstolen i första instans hade använt sig av varken stred mot den ungerska lagstiftningen eller mot unionsrätten. Domstolen i andra instans fann att den omständigheten att den tjänst som tillhandahållits enligt leasingavtalet inte kunde återgå, gjorde att den tidigare situationen inte kunde återställas.
- 5 I sitt överklagande av den slutliga domen i andra instans har ZH och KN yrkat att domen ska upphävas och att talan ska ogillas, och i andra hand att målet ska återförvisas till domstolen i första instans och att ett nytt förfarande ska

genomföras där, där det slås fast att leasingavtalet är giltigt och att det ska göras en ny avräkning mellan parterna.

Parternas huvudargument

- 6 ZH och KN anser att avtalet är ogiltigt, bland annat på grund av att det inte innehåller någon information om valutarisken.
- 7 ZH och KN menar att om konsumenten inte uttryckligen begär det, ska de ungerska bestämmelser som i syfte att komma till rätta med den oskäliga situation som uppkommit till följd av valutakursförändringarna föreskriver att den ungerska riksbankens officiella växelkurs ska tillämpas i stället för den oskäliga valutaspreaden och att avräkningen ska ske på grundval av den officiella växelkursen, och som utesluter ett återställande av den tidigare situationen och föreskriver att fordringar som uppkommit till följd av låneavtalen ska omvandlas till forinter, inte tillämpas på rättsförhållandet mellan parterna i målet.
- 8 ZH och KN anser att domstolen inte får ändra innehållet i det oskäliga villkoret. Om parterna vill det och yrkar det, kan avtalet förklaras giltigt med borttagande av de ogiltiga delarna. Följaktligen kan de villkor som har medfört att avtalet blivit ogiltigt inte beaktas, men konsumenten är skyldig att betala de månatliga leasingavgifter som föreskrivs i avtalet fram till dess att alla 120 avbetalningar har skett.
- 9 AxFina har inte avgett något svaromål på detta överklagande.

Kortfattad redogörelse för skälen till att begära förhandsavgörande

- 10 Enligt ungersk rättspraxis är de viktigaste rättsföljder som ska tillämpas vid en ogiltigförklaring att den tidigare situationen ska återställas (*restitutio in integrum*) och, om grunden för ogiltigheten kan undanröjas, att avtalet ska förklaras giltigt med verkan *ex tunc*. Dessa rättsföljder har samma rang. Om det inte är möjligt eller lämpligt att återställa den situation som förelåg innan avtalet ingicks – på grund av att den är irreversibel, antingen *ab initio* eller *a posteriori* – och avtalet inte heller kan förklaras giltigt, ska domstolen slå fast att avtalet ska fortsätta att gälla fram till dess att ett avgörande meddelas och, i förekommande fall, förordna att värdet av den prestation för vilken det inte det tillhandahållits någon motprestation ska kompenseras ekonomiskt.
- 11 Kúria anser att av de rättsföljder av ogiltighet som föreskrivs i ungersk rätt, är en giltigförklaring av avtalet den som bäst tillgodoser konsumentens intressen och som iakttar de principer som stadfästs i unionsrätten. Om det inte är möjligt att giltigförklara avtalet, får domstolen fastställa att avtalet ska fortsätta att gälla och att en avräkning ska göras mellan parterna i enlighet med principen om obehörig vinst, vilket också uppfyller de angivna kraven. När domstolen fastställer att

avtalet ska fortsätta att gälla förordnar den inte att det ogiltiga avtalet ska fullgöras, utan bara att det ska göras en avräkning mellan parterna.

- 12 I samband med införandet av den ungerska konsumentskyddslagstiftningen – i vilken det föreskrivs att såväl den valutaspread som finansinstituten tillämpar som de avtalsvillkor som gör att dessa institut ensidigt kan ändra avtalet är oskäliga – valde lagstiftaren medvetet att utesluta återställande av den tidigare situationen som en rättsföljd av ogiltigheten. Detta innebär att enligt den relevanta bestämmelsen i den ungerska lagstiftningen kan rättsföljden av att det aktuella leasingavtalet är ogiltigt bara vara antingen att avtalet förklaras vara giltigt, eller att det förklaras ha verkan fram till dess att ett avgörande meddelas.
- 13 Kúria anser att den omständigheten att domstolen i första hand försöker att tillämpa den i den ungerska lagstiftningen centrala rättsföljden, nämligen en giltigförklaring av avtalet, är förenlig med det syfte som anges i artikel 6.1 i direktiv 93/13, enligt vilken balansen mellan parterna ska återupprättas samtidigt som avtalet, som huvudregel, förblir giltigt i sin helhet.
- 14 I sin dom av den 27 april 2023, AxFina Hungary (C-705/21, EU:C:2023:352) tillhandahöll EU-domstolen anvisningar om de rättsföljder som inte ska tillämpas när ett avtal förklaras giltigt. Den tog emellertid inte upp alla de relevanta rättsliga tolkningsfrågorna, särskilt inte när det gällde de rättsföljder som ska tillämpas. EU-domstolen uttalade sig inte om alla relevanta delar av de rättsföljder som kan härledas och det finns därför skäl för den att även besvara de ytterligare frågor om den rättsliga tolkningen som ställs i förevarande mål och som är nödvändiga för att kunna meddela ett avgörande i sak.
- 15 Vidare slog EU-domstolen i sin dom av den 15 juni 2023, Bank M. (Följderna av att ett avtal ogiltigförklaras) (C- 520/21, EU:C:2023:478), vilken meddelades till följd av en begäran om förhandsavgörande från en polsk domstol, fast att avtalet om hypotekslån inte kunde bestå efter det att de oskäliga villkoren i avtalet hade upphävts och att artiklarna 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13 utgör hinder för en tolkning av nationell rätt enligt vilken kreditinstitutet har rätt att av konsumenten begära ersättning som går utöver återbetalning av det kapitalbelopp jämte betalning av dröjsmålsränta enligt lagstadgad räntesats från och med dagen för betalningsanmodan.
- 16 Enligt ungersk rätt får emellertid ett avtals ogiltighet rättsföljder som skiljer sig från de bestämmelser i polsk rätt som domen i mål C-520/21 handlade om. De svar som EU-domstolen har lämnat i domar i mål om begäran om förhandsavgörande från polska domstolar (eller från domstolar i andra medlemsstater) kan inte alltid anpassas till det rättsliga sammanhanget i Ungern, på grund av skillnader mellan de nationella lagstiftningarna och mellan de instrument för rättsligt skydd som är tillämpliga vid ogiltighet. Den rättsliga situationen skiljer sig också avsevärt åt, eftersom den ungerska lagstiftaren har antagit ett stort antal bestämmelser som syftar till att skydda konsumenter och

särskilt, när det gäller låneavtal med konsumenter som uttryckts i utländsk valuta, vad beträffar den växlingsmekanism som ingår i avtalets huvudföremål.

- 17 Kúria betonar att de omständigheter som anges i EU-domstolens praxis och som bara rör den rättsliga situation som föreligger i en medlemsstats lagstiftning inte kan beaktas *erga omnes*. Mot bakgrund av det ungerska normativa sammanhanget skulle en motsatt tolkning av nödvändighet ge upphov till en tillämpning av lagstiftningen *contra legem*, vilket även EU-domstolen anser bör undvikas.
- 18 Kúria anser att principen om medlemsstaternas processuella autonomi, vars räckvidd nyanseras av principerna om likvärdighet och effektivitet, avgränsar tolkningen av medlemsstaternas lagstiftning mot bakgrund av unionsrätten. Detta innebär att det ankommer på den nationella domstolen att se till att konsumenten i slutändan befinner sig i samma situation som han eller hon skulle ha befunnit sig i om det oskäligen villkoret aldrig hade existerat (domen i mål C-705/21, punkt 47, och domen i mål C-472/20, punkt 57).
- 19 Den omständigheten att domstolen i första hand försöker att tillämpa den viktigaste rättsföljden som föreskrevs i den gamla civillagen, det vill säga att förklara avtalet giltigt, är förenlig med det syfte som anges i artikel 6.1 i direktiv 93/13, nämligen att direktivet ska återupprätta balansen mellan parterna samtidigt som avtalet, som huvudregel, förblir giltigt i sin helhet, och att alla avtal som innehåller oskäligen villkor inte ska ogiltigförklaras.
- 20 Mot bakgrund av att skälet för ogiltigheten är avsaknaden av öppenhet när det gäller konsekvenserna för konsumenten av att denne tar på sig valutarisken, kan det skälet elimineras helt inom ramen för giltighetsförklaringen varigenom konsumenten helt befrias från denna risk, eftersom det då inte är konsumenten som står för den.
- 21 Elimineringen av det oskäligen avtalsvillkoret utgör inte en otillåten ändring av avtalet, eftersom det kan bestå utan det villkoret. Det innebär heller inte att avtalets huvudföremål ändras till sin natur. Det innebär inte att ett annat slags avtal fullgörs (domen i mål C-260/18, punkterna 35 och 45), eftersom avräkningen som bygger på den utländska valutan kvarstår. Skillnaden är att det inte längre är konsumenten som står för valutarisken, utan banken. Elimineringen gör det däremot möjligt att skydda konsumentens intressen. Denna lösning säkerställer att den sanktion som åläggs är effektiv och proportionerlig och den säkerställer även att en verklig balans återupprättas mellan parterna.
- 22 Kúria har även slagit fast i tidigare avgöranden att om konsumenten har informerats ordentligt, har han eller hon rätt att avstå från skyddssystemet, från att åberopa att ett villkor är oskäligt och från att yrka att de rättsföljderna ska tillämpas. Om konsumenten inte avger en sådan förklaring, är hans eller hennes vilja inte avgörande när det ska fastställas hur de rättsliga konsekvenserna av ogiltigheten ska tillämpas eller när innehållet i dem ska klargöras.

- 23 Kúria vill utveckla sin egen praxis rörande de ovannämnda rättsföljderna i syfte att anpassa tillämpningen av bestämmelserna om att fordringar som uppstår till följd av låneavtal ska omvandlas till forinter till unionsrättens principer. Kúria anser att rådande praxis i rättstillämpningen, som innebär att den nationella domstolen ska underlåta att tillämpa den lag som föreskriver att de fordringar som uppkommer till följd av låneavtalen ska omvandlas till forinter med tillämpning av en högre växelkurs än den som gällde vid den tidpunkt då avtalet ingicks (och som även föreskriver att räntan ska beräknas på grundval av den inhemska valutan), är förenlig med syftet i artikel 6.1 i direktiv 93/13.
- 24 Utöver de ovannämnda rättsföljderna kan konsumenten befrias helt från alla betalningsförpliktelser som bygger på oskäligen avtalsvillkor genom att bestämmelserna i den ungerska lagstiftningen om omvandling till forinter av fordringar som uppkommer till följd av låneavtal sätts åt sidan.
- 25 Följaktligen anser Kúria att det är nödvändigt att få klarlagt huruvida det är förenligt med syftena i artiklarna 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13 att tolka och tillämpa den ungerska lagstiftningen på så sätt att den nationella domstolen, om hela avtalet är ogiltigt, som en rättsföljd av denna ogiltighet ska förklara avtalet giltigt med retroaktiv verkan från och med den tidpunkt då det ingicks, samtidigt som de oskäligen avtalsvillkor som innebär att otydlig information lämnas rörande valutarisken och att den risken läggs på konsumenten undanröjs. Detta innebär att de oskäligen avtalsvillkoren inte längre medför någon skyldighet för konsumenten (som inte behöver stå för valutarisken, utan det gör finansinstitutet), samtidigt som de övriga villkoren i avtalet som inte är oskäligen (skyldigheten att betala ränta och stå för andra kostnader m.m.) förblir bindande för parterna på samma villkor som tidigare.
- 26 En annan fråga som uppkommer i detta sammanhang är huruvida EU-domstolens resonemang i domen i mål C-705/21 ska tolkas så, att endast en tillämpning av den nationella rätten som medför att parterna försätts i den situation som skulle ha förelegat om avtalet som innehåller de oskäligen villkoren inte hade ingåtts, är förenlig med unionsrätten. Är då den rättsföljd av ogiltigheten som föreskrivs i den ungerska lagstiftningen och som innebär att en giltigförklaring tillämpas, trots att (till skillnad från vad som var fallet i mål C-705/21) denna förklaring innebär att de oskäligen villkoren undanröjs och inte att deras innehåll ändras, helt utesluten?
- 27 Om den föreslagna rättsliga tolkningen, det vill säga att avtalet ska giltigförklaras retroaktivt samtidigt som de oskäligen villkoren undanröjs, inte är förenlig med unionsrätten, vill Kúria att EU-domstolen ska ge den ytterligare tolkningsvägledning beträffande frågan vilka rättsföljder – med hänvisning till på vilken rättsdogmatisk grund de vilar – som ska tillämpas när ett avtal blir ogiltigt på grund av att otydlig information har lämnats beträffande valutarisken.

- 28 Med hänsyn till den stora betydelse som de hänskjutna tolkningsfrågorna har för utgången i förevarande mål, uppmanar Kúria EU-domstolen att överväga möjligheten att pröva det i stora avdelningen.

ARBETSDOKUMENT